

مکتب‌های ادبی

دکتر سیروس شمیسا

www.ketab.ir

www.ketab.ir

سرشناسه:	شمیسا، سیروس، ۱۳۲۷ -
عنوان و نام پدیدآور:	مکتب‌های ادبی / سیروس شمیسا
مشخصات ناشر:	تهران: نشر قطره، ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری:	۳۰۴ ص.
فروست:	سلسله انتشارات: ۱۳۵۲. ادبیات: ۴۰۰. نقد و مقلدهای ادبی: ۳۶
شابک:	978-600-119-354-5
موضوع:	سبک‌شناسی
موضوع:	ادبیات - تاریخ و نقد
رده‌بندی کنگره:	۷۱۴۹۰ م ۸ ش / PN ۲۰۳
رده‌بندی دیویی:	۸۰۹
شماره‌ی کتابشناسی ملی:	۲۳۷۰۴۸۰

شابک: ۵-۲۵۴-۱۱۹-۶۰۰-۹۷۸-978-600-119-354-5



نشر قطره

مکتب‌های ادبی

دکتر سیروس شمیسا

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۰

چاپ: فام

تیراژ: ۶۶۰ نسخه

بها: ۸۰۰۰ تومان

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است.
تکثیر تمام یا بخشی از این کتاب به هر شکلی
(به صورت صوتی، تصویری، الکترونیکی و...)
منوط به اجازه‌ی کتبی ناشر است.

خیابان فاطمی، خیابان ششم، پلاک ۳

دورنگار: ۸۸۹۶۸۹۹۶

۸۸۹۵۶۵۳۷ و ۸۸۹۵۲۸۳۵ و ۳ - ۸۸۹۷۳۳۵۱

صندوق پستی: ۱۴۱۵۵ - ۵۱۶۵

سایت رسمی فروش اینترنتی (قطره‌شاپ)

www.GhatrehShop.com

www.nashreghatreh.com

nashreghatreh@yahoo.com

Printed in The Islamic Republic of Iran

فهرست

۱۱	پیشگفتار
۱۳	فصل اول: دربارهٔ مکتب
۱۳	مکتب
۱۴	سیک، مکتب، نوع
۱۷	مکتب به معنی سبک
۱۸	احزاب ادبی
۱۸	ساز و کار مکاتب ادبی
۱۹	در آمیختگی مکاتب
۲۰	مکاتب در ادبیات فارسی
۲۳	برتری مکتب‌ها
۲۴	موتور تغییر و تحول مکاتب
۲۴	نوع ادبی در ارتباط با صورت و معنی
۲۷	فصل دوم: مروی به تاریخ غرب تا دورهٔ کلاسیسم
۲۷	تمدن یونان و روم
۲۸	یک نویسندهٔ یونانی و رومی
۲۹	قرون وسطی
۳۰	اومانیزم
۳۶	دورهٔ رنسانس
۳۹	کمدی الهی
۴۰	دن کیشوت
۴۱	گروتسک و باروک
۴۳	فصل سوم: مکتب کلاسیسم (قرن هفده)
۴۴	بزرگان کلاسیسم
۴۵	اصول و قواعد مکتب کلاسیسم
۵۱	امثال و حکم مطایبه‌آمیز
۵۲	انواع ادبی در کلاسیسم
۵۲	نظریه پردازی
۵۳	ارزش کلاسیسم

۵۳	جنگ کهنه و نو
۵۵	گذشته گرایی و آینده گرایی
۵۵	کلاسیسم / نئوکلاسیسم
۵۶	عصر روشنگری
۵۶	مقایسه کلاسیسم با سبک خراسانی و بازگشت
۵۹	فصل چهارم: مکتب رمانتیسم (قرن هجده)
۵۹	مقدمه
۶۰	پیش رمانتیسم
۶۰	علل و زمینه‌های پیدایش رمانتیسم
۶۲	وجه تسمیه
۶۳	مشخصات فکری رمانتیسم
۶۵	آیرونی
۶۵	بزرگان رمانتیسم
۶۶	مقایسه کلاسیسم و رمانتیسم
۷۰	نگاهی جامعه‌شناختی به رمانتیسم
۷۲	رمانتیسم و شعر
۷۲	رمانتیسم در ادبیات معاصر فارسی
۷۴	نمونه اشعار رمانتیک
۷۷	فصل پنجم: مکتب رئالیسم (قرن نوزدهم)
۷۷	مقدمه
۷۸	بحث فلسفی حقیقت
۸۰	مقایسه دو نوشته علمی و ادبی
۸۲	نویسندگان معروف رئالیست
۸۴	اصول و قواعد رئالیسم
۸۴	توضیح درباره تپ
۸۵	رئالیسم و رمانتیسم
۸۶	رمان‌های رئالیستی
۸۸	سگ ولگرد
۹۷	فصل ششم: مکتب ناتورالیسم (اواخر قرن نوزده)
۹۷	مقدمه
۹۸	دو تلفی از ناتورالیسم
۹۸	آثار زولا
۹۹	ناتورالیسم، رمانتیسم، رئالیسم
۱۰۱	اصول و عقاید ناتورالیست‌ها
۱۰۲	بزرگان ناتورالیسم
۱۰۳	شعر ناتورالیستی

۱۰۳	گروه میدان
۱۰۳	انتقاد از ناتورالیسم
۱۰۴	صادق چوبک
۱۰۷	فصل هفتم: پیش از سمبولیسم (نیمه دوم قرن نوزدهم)
۱۰۷	مکتب پاراناس
۱۰۷	اصول شعر پاراناسین‌ها
۱۰۸	هنر برای هنر
۱۰۹	زیبایی‌شناسی
۱۰۹	ظهر Midi
۱۱۱	فصل هشتم: سمبولیسم (از ۱۸۸۰ به بعد)
۱۱۱	واقعیت پنهان یا واقعیت تازه
۱۱۲	ممانگی‌ها
۱۱۳	سمبل چیست؟
۱۱۶	کنایه از موصوف (اسم)
۱۱۷	بحث سمبل در متون ما
۱۱۸	سمبولیسم عرفانی
۱۱۹	پیشوایان سمبولیسم در فرانسه
۱۲۰	سمبولیسم فرانسه در قرن بیستم
۱۲۱	سمبولیسم در کشورهای دیگر
۱۲۲	مشخصات سمبولیسم
۱۲۴	سمبولیسم اجتماعی
۱۲۶	گورستان دریایی
۱۲۶	گورستان ساحلی
۱۲۹	دریاره شعر سمبلیستی
۱۳۰	سرزمین بی حاصل
۱۳۵	آناپاز (Anabase)
۱۳۷	روز پاتیزی
۱۳۹	فصل نهم: بعد از سمبولیسم (قرن بیستم)
۱۳۹	مقدمه
۱۳۹	فوتوریسم
۱۴۰	اکپرسیونیسم
۱۴۲	قصر
۱۴۴	محاكمه
۱۴۴	پزشک دهکده
۱۵۰	به آیندگان
۱۵۳	اکپرسیونیسم

۱۵۴		فرق اکسپرسیونیسم و امپرسیونیسم
۱۵۴		بی‌رونها عروسک
۱۵۷		ایماژیسم
۱۵۸		اصول ایماژیسم
۱۵۹		چند نمونه از شعر ایماژیستی
۱۶۱		فصل دهم: پیش از سوررئالیسم (قرن بیستم)
۱۶۱		مقدمه
۱۶۱		کوبیسم (Cubism)
۱۶۲		دادائیسم (Dadaism)
۱۶۳		جمالزاده و دادائیسم
۱۶۴		شعر بی‌معنی و دادائیسم
۱۶۷		فصل یازدهم: سوررئالیسم (قرن بیستم)
۱۶۷		مقدمه
۱۶۸		مشاهیر سوررئالیسم
۱۶۹		سوررئالیسم یعنی چه؟
۱۷۱		زمینه‌های پیدایش سوررئالیسم
۱۷۲		اصول سوررئالیسم
۱۷۵		سوررئالیسم در هنرهای دیگر
۱۷۶		انتقاد از سوررئالیسم
۱۷۷		نمونه‌هایی از نگارش سوررئالیستی
۱۷۹		فصل دوازدهم: اگزیستانسیالیسم (قرن بیستم)
۱۷۹		وجود و ماهیت
۱۸۰		ریشه واژه exist (وجود)
۱۸۱		بحث وجود در فلسفه اسلامی
۱۸۳		تاریخچه اگزیستانسیالیسم
۱۸۴		ژان پل سارتر
۱۸۶		دلهره و اضطراب
۱۸۷		هابدگر
۱۸۸		دیگر فیلسوفان اگزیستانسیالیست
۱۸۹		کامو
۱۸۹		اسطوره سیزیف
۱۹۱		ادبیات پوچی
۱۹۱		ادبیات متعهد
۱۹۱		اگزیستانسیالیسم و ادبیات فارسی
۱۹۳		نمونه‌های آثار اگزیستانسیالیستی
۱۹۳		سرود ابراهیم در آتش

از مرگ.....	۱۹۷
تهوع (La Nausée).....	۱۹۷
تحلیل تهوع.....	۱۹۸
دست‌های آلوده.....	۲۰۰
فصل سیزدهم: مدرنیسم (قرن بیستم).....	۲۰۱
رمان نو.....	۲۰۲
مختصات رمان نو.....	۲۰۶
ضد قهرمان.....	۲۰۸
جریان سیال ذهن.....	۲۰۸
لایه‌های پیش از گفتار.....	۲۱۰
تک گفتارهای درونی.....	۲۱۲
حدیث نفس.....	۲۱۴
فوق‌های رمان جریان سیال ذهن یا رمان سستی.....	۲۱۷
شیوه‌های مختلف در رمان جریان سیال ذهن.....	۲۱۸
شازده احتجاب.....	۲۱۹
خشم و میاهو.....	۲۱۹
یولیس.....	۲۲۱
فینیگانز ویک.....	۲۲۳
در جست‌وجوی زمان‌های از دست رفته (=گمشده).....	۲۲۵
پروست و جویس.....	۲۲۶
خانم دالوی.....	۲۲۷
وجوه مشترک.....	۲۲۸
ضد رمان.....	۲۲۹
رمان انعکاسی.....	۲۳۰
تریسترام شندی.....	۲۳۰
ناباکف.....	۲۳۱
فراداستان.....	۲۳۲
ادبیات پوچی.....	۲۳۳
نقد رمان نو.....	۲۳۵
نقد نظر پرستلی.....	۲۳۷
در انتظار گودو.....	۲۳۹
تفسیری از در انتظار گودو.....	۲۴۰
مالون می‌میرد.....	۲۴۱
فصل چهاردهم: رئالیسم جادویی (قرن بیستم).....	۲۴۳
صد سال تنهایی.....	۲۴۷
پائیز پدرسالار.....	۲۴۸

۲۴۹	عشق در سال‌های ویا
۲۴۹	کسی به سرهنگ نامه می‌نویسد
۲۵۰	اهل غرق
۲۵۲	مشخصات رئالیم جادویی
۲۵۵	فصل پانزدهم: پُست مدرنیسم
۲۵۶	رمان پست مدرن
۲۵۷	مشخصات رمان پست مدرنیستی
۲۵۸	عنصر غالب وجودشناسی است
۲۵۹	مشخصات دیگر
۲۶۱	رمان پست مدرن در ایران
۲۶۶	آزاده خانم و نویسنده‌اش
۲۶۸	کولی کنار آتش
۲۶۹	شهر پست مدرن ایران
۲۷۳	فصل شانزدهم: فمینیسم
۲۷۵	فمینیسم، ادبیات معاصر فارسی
۲۷۷	فصل هفدهم: کلیانی در بحث مکاتب
۲۷۷	حقیقت
۲۷۹	رابطه محتوی و محتوی
۲۸۰	قدرت پیش‌بینی
۲۸۱	مکتب / سبک
۲۸۲	یک نویسنده، چند مکتب
۲۸۲	علم مکتب‌های ادبی
۲۸۹	فهرست گزیده منابع
۲۹۳	نامنامه

پیشگفتار

درس مکتب‌های ادبی که در یک نیمسال برای دانشجویان دکتری رشته زبان و ادبیات فارسی در نظر گرفته شده است، تنها درسی است که در بین دروس مختلف این رشته دانشجویان را با ادبیات غرب آشنا می‌کند، لذا طرفداران بسیار دارد و دانشجویان علاقه‌مند از همه رشته‌ها در آن شرکت می‌کنند و شور و شوق و سؤالات بسیار دارند. من که از قدیم الایام متصدی تدریس این درس بودم، معمولاً در هر دوره درسی فقط به یکی دو مکتب می‌پرداختم و مطالعه سایر موارد را بر عهده خود دانشجویان می‌گذاشتم. دانشجویان معمولاً مکاتب جدید را بیشتر می‌پسندیدند و لذا در طی یک نیمسال گاهی اگزستانسیالیسم، گاهی رمان نو، گاهی پست مدرنیسم، گاهی تاریخ‌گرایی جدید (که در این کتاب نیامده) و امثال این‌ها را می‌گفتم. برخی از دانشجویان هم برخی از مکاتب را خود به صورت سمینار عرضه می‌کردند. در این میان بحث رمان‌های مهم و تحلیل و تفسیر آن‌ها هم همیشه مطمح نظر بود. در آن زمان‌ها در مورد مکتب‌های ادبی چیز چند کتاب بیش در دسترس نبود که معتبرترین آن‌ها کتاب استاد مرحوم، رضا سید حسینی بود که نخست در یک جلد و سپس به صورت تفصیلی در دو جلد منتشر شد. امروزه در این مورد منابع نسبتاً فراوانی در دست است و علاوه بر این منابع - کتاب‌ها، مقالات، فرهنگ‌ها، دائرةالمعارف‌ها - اینترنت هم منبع در دسترس است. البته در سطح جهانی منابع حد و حصری ندارد و چه بسا اگر کسی فقط فهرستی از این منابع را مثلاً از یکی از زبان‌های اروپایی استخراج کند خود کتابی شود. بدین ترتیب با توجه به وسعت مطالب کتاب حاضر را باید جزوه‌یی تلقی کرد که در آن به صورت مختصر به مطالب ضروری توجه شده است با این فرق که در آن به جنبه‌های فلسفی و تحلیلی هم پرداخته شده است و نیز از آنجا که مخاطبان عمده دانشجویان رشته ادبیات

فارسی بودند به ذکر شواهد و مثال‌هایی از ادبیات فارسی و جنبه‌هایی از مقایسه و سنجش بین آن و ادبیات غرب هم توجه شده است و از آنجا که قبلاً کتبی در مورد انواع و سبک از من منتشر شده است به بحث‌های نظری در مورد مفاهیم مختلف نوع و سبک و مکتب پرداخته‌ام. به مقتضای کتابی که تکوین و تدوین آن در کلاس درس بوده است، کوشیده‌ام که هرچه بیشتر، محققان را در بحث‌های خود شریک کنم و حتی‌المقدور از منابعی که در دست داشتم مطالبی در جهت تأیید و تحلیل مطالب طرح شده نقل نمایم. اسامی نویسندگان و عناوین کتاب‌های خارجی به دلایلی (مثلاً تلفظ در زبان‌های مختلف - عمده انگلیسی و فرانسه - ترجمه‌های مختلف) یکدست نیست و من عالماً عامداً این تنوع را تا حدودی حفظ کرده‌ام.

تألیف اصل این جزوه مربوط به سالیان پیش است اما به پاس احترام به استاد رضا سیدحسینی به خود اجازه انتشار آن را ندادم خاصه که ران ملخی بیش نبود. اینکه که آن استاد در گذشته است و من نیز باز نشسته شده‌ام دیگر منعی در انتشار آن ندیدم به این بهانه که شاید گرهی از بندی بگشاید.

از همه کسانی که از آثار آنان در فراهم آوردن این جزوه استفاده کردم تشکر می‌کنم و این کتاب را به خاطره دانشجویان سابقم در درس مکتب‌های ادبی تقدیم می‌دارم.

سیروس شمیا

شهریور ۸۹